

SALTDAL KOMMUNE

KULTURETATEN

Det Kongelige Miljøverndepartement
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo

Deres ref.
2002-458-1 K/Tgh/tla

Vår ref.

Rognan 2406002

Økt satsing på kulturminneforvaltning i kommunesektoren. Høringsuttalelse til NOU 2002:1. Fortid former framtid.

Vi hilser med glede regjeringens vedtak om at det på miljøfeltet skal overføres mer ansvar og oppgaver til kommunene. Miljøverndepartementet har i denne sammenheng bedt om høringsuttalelse, og her er vår.

Gjennom flere år har Saltdal kommune satset sterkt på lokalt kulturminnevern. Dette synliggjøres gjennom oppbygging av kulturhistorisk dokumentasjonsmateriale. Kommunen har om lag 10 meter med arkivhyller, 21 000 foto, 4 500 gjenstander og eier 27 verneverdige bygninger. Tre faste stillinger har arbeidsoppgaver knyttet til denne virksomheten. Blant dem er en person med hovedfag i arkeologi. I tillegg har kommunen finansiert to midlertidige stillinger som er besatt av personer med hovedfag i etnologi og historie. Det kulturhistoriske materialet brukes til uttalelser i ulike sammenhenger og til formidling og forskning. Både materialet og de ansatte utgjør en ressursbank som kan utnyttes bedre gjennom større ansvar og flere plikter. Budskapet som regjeringen kommer med, gjennom sitt vedtak, hilser vi med glede, men også med forventninger.

Lokal tilhørighet

Kulturhistorien er kontekstuell betinget, noe som innebærer at materialet har ulik mening i de ulike sammenhenger som det er dokumentert i, like fullt som den kulturhistoriske forståelsen er betinget av den som skriver historie. Derfor er Saltdals dokumentasjonsmateriale forskjellig fra andre steder, like fullt som forvalterne av materialet er forskjellige. Vi vil ta utgangspunkt i det siste. Personer som er etablert i lokalmiljøet, vil alltid ha nærmere lokal tilhørighet til området enn personer som står utenfor. Det medfører en rekke fordeler. Nærheten til historien gjør at lokal forvaltning kan spille på strenger som utenforstående forvaltere på mange måter er avskåret fra. Dette opplever vi spesielt med tanke på det forhistoriske materialet som finnes i og fra Saltdal. Folk ser lite til det materialet som er dokumentert, og forvalterne av det har ingen nærhet til miljø og mennesker i kommunen. Meningen bak dokumentasjon og registrering når ikke frem til berørte parter i lokalmiljøet, og lokalbefolkningen blir fremmedgjort i forhold til den lokale kulturarv. Uheldige konsekvenser er at kulturhistorisk materiale og informasjon om kulturhistorisk materiale holdes i "varetekt" av mennesker i

Postadresse:	Kontoradresse:	Telefon:	Postgiro	Bankgiro:	Postgiro skatt:	Org.nr.:
P.b. 91, 8251 ROGNAN	Jernbanegt. 3 8250 ROGNAN	75 69 06 60 Telefax: 75682300 Epost/hjemmeside: salmus@online.no http://www.museumsnett.no/saltdalmuseum	0801 5961008	4628.07.00495 8943.07.02492	0827 5818403	972417734

lokalmiljøet, eller at folk ikke ser verdien i materialet. Slik forvitrer kulturhistorisk kunnskap som følge av dagens forvaltningsordning. Det betyr at fremtidige generasjoner er og blir avskåret fra informasjon og kunnskaper om kulturhistorien, og på lengre sikt svekkes identiteten til historien. Dette er en situasjon som er lite heldig, men som samtidig kan løses best lokalt.

Store utfordringer for kommunen ligger også i å ta vare på lokale byggetradisjoner. Selv om kommunen har ansvar for 27 bygninger, finnes det ikke midler til en fast håndverkertjeneste. En fast håndverkertjeneste, med folk som har erfaring i restaurering, vil gi kontinuitet i vedlikeholdsarbeid og forhindre dagens uforsvarlige skippertaksordning med mer eller mindre tilfeldige håndverkere. En fast håndverkertjeneste vil også ha mulighet til å yte service til private eiere av verneverdige bygninger. En slik service finnes ikke i dag, selv om det er et klart behov for den.

Økonomiske forhold

Kommunenes økonomiske situasjon er svært vanskelig. Budsjettmessig underskudd p. T. medfører reduksjon med ca. 25 stillinger. Det betyr at om kommunen får et utvidet forvaltningsansvar, må også økonomisk kompensasjon gis. Unntak her er naturligvis tilfeller hvor tiltakshavere finansierer lovpålagte undersøkelser. På den annen side ser vi også muligheter for samfunnsøkonomiske besparelser. Kommunale forvaltere har nærhet til miljøet som kulturminnene finnes i, noe som medfører mer effektiv forvaltning. Det vil også bli administrative besparelser, tatt i betraktning av at kommunen fra før av har et administrasjonsapparat. Videre har lokale forvaltere også bedre oversikt over private aktører i lokalmiljøet. Det gjelder bedrifter, privatpersoner og foreninger. Slik vi ser det, vil både innsparinger i effektivitet, bruk av egen forvaltning og kjennskap til lokale aktører føre til en mer effektiv ressursutnyttelse. Dette kommer alle parter til gode, både private aktører og offentlig forvaltning av kulturminner.

Når det gjelder bygningsvern, er det klart at i skippertaksordninger går mye kulturhistorisk materiale tapt mellom skippertakene. Et jevnt tilsyn med oppfulgt vedlikehold vil minimere tapet. Samtidig vil det på lang sikt være den mest kostnadseffektive ordning. Men slik den kommunale økonomien er i dag, er det ikke politisk beslutningsgrunnlag for å yte mer til den lokale kulturarven.

Sammenfatning

Vi ser flere positive muligheter hvis kommunene får mer ansvar og flere oppgaver i kulturminneforvaltningen. I dag er kommunene, i enkelte tilfeller, pålagt å kjøpe forvaltningskompetanse hos andre, noe som i praksis utføres av fylkeskommunen. Det blir ikke riktig når en kommune selv innehar slik kompetanse, at man pålegges å innhente ekstern kompetanse, slik situasjonen er for Saltdal kommune når det gjelder kulturminner fra før reformasjonen. Vi foreslår derfor at når det er faglige forutsetninger til stede, overføres forvaltningsmyndighet til kommunene. For at en slik ordning skal fungere, må kommunen også forplikte seg til å ha fagpersonell ansatt.

Den største andelen kulturhistorisk materiale er i privat eie. Bygninger er kanskje den mest synlige gruppen, samtidig som lokal byggeskikk er en viktig identitetsmarkør. Derfor etterlyser vi et utvidet ansvar i med ivaretaking av lokal byggeskikk.

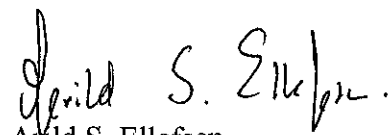
Det er likevel ikke nok at staten gir kommunene mer økonomiske midler og oppgaver. Midlene må klausuleres øremerkede oppgaver. Hvis ikke vil man igjen stå i en situasjon hvor kulturelle aktiviteter står under konstant press for nedskjæringer og innskrenkninger, og man vil i verste fall ende opp i samme situasjon som i dag, med den forskjell at man har enda flere oppgaver.

Det nye museumslandskapet

Den nye museumsreformen er også omtalt i NOU 2002:1. De forhold som vi har påpekt ovenfor, bør også gjelde i det kommende arbeidet med sammenslåing av museene. Det betyr at når det eksisterer kompetanse ved museene, bør denne kunne brukes til lokale oppgaver som i dag kjøpes eksternt. Det bør like fullt opprettes et utvidet ansvar for bygningsvern i lokalmiljøet som også gjelder service til bygninger utenfor museenes eierskap. Samtidig er museenes økonomiske situasjon dårlig. Det hjelper ikke å gi flere oppgaver uten at det følger med økonomiske midler. Her som ellers bør midlene øremerkes pålagte oppgaver for å sikre at midlene blir brukt i henhold til sitt formål. Spesielt viktig er dette i tilfeller hvor mindre museer blir slått sammen med større museer. De mindre museene har som regel ivaretatt kulturarven på bygdene utenfor byene. Sentraliseres virksomheten står bygdene i fare for å miste kulturminnevernet.

Med hilsen
Saltdal kommune
Kulturetaten

Arild S. Ellefsen
Kultursjef

Jan Ivar Trones
Museumsbestyrer